

10. Хесус Уэрта де Сото. Деньги, банковский кредит и экономические циклы / Уэрта де Сото Хесус ; [пер. с англ. ; под ред. А. В. Куряева]. – Челябинск : Социум, 2008. – 663 с.

11. Хесус Уэрта де Сото. “Вы упустили возможность стать страной номер один” / Уэрта де Сото Хесус ; Частный Корреспондент. – Режим доступа : http://www.chaskor.ru/article/hesus_uerta_de_soto_vy_upustili_vozmozhnost_stat_stranoj_nomer_odin_1195.

12. Epstein Gerald. Alternatives to Inflation Targeting Monetary Policy for Stable and Egalitarian Growth: A Brief Research Summary / Gerald Epstein // Political economy research institute. – Режим доступа : <http://www.umass.edu/peri>.

13. Woflson Martin. The Evolution of the Financial System and the Possibilities of Reform / [M. Woflson, G. Dymski, G. Epstein, R. Polin]. – Transforming the US Financial System ; Equity and Efficiency for the 21st Century. Washington DC : Economic Policy Institute, P. 133–355.

14. Dymski Gary A. How To Rebuild the U.S. Financial System: Level the Playing Field and Renew the Social Contract / G. Dymski, G. Epstein, R. Polin // Transforming the US Financial System ; Equity and Efficiency for the 21st Century. Washington DC: Economic Policy Institute, P. 101–131.

15. Pollin Robert. Financial Structures and Egalitarian Economic Policy / R. Polin. – New Left Review. – P. 26–61.

Надійшла до редколегії 13.04.2012 р.

УДК 351.82:329.78

Г. В. КОВАЛЬ

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Розглянуто основні принципи державної молодіжної політики в Україні. Проаналізовано джерельну базу, а також висвітлено сутність поняття “принцип”.

Ключові слова: *принципи, державна молодіжна політика, управління, процес, розвиток, становлення, інтереси, молодь, держава, методи, закономірності.*

The author views the main principles of state youth policy in Ukraine. Literary database is analyzed, sense of the notion of “principle” is described.

Key words: *principles, state youth policy, management, process, development, formation, interests, youth, state, methods, patterns.*

Молодіжна політика в Україні є одним з пріоритетних напрямів діяльності держави, яка ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України. Тому науковців цікавлять не тільки засади її формування, а й принципи.

Вивченню теорії основних принципів державної молодіжної політики, аналізу законодавства, що її регулює в Україні, присвятили свої праці багато вітчизняних та закордонних учених-фахівців, а саме: Г. Атаманчук, В. Головенько, А. Капська, В. Малиновський, Н. Метьолкіна, Н. Нижник, І. Пінчук, С. Толстоухова, які розглядали це питання в контексті становлення державної молодіжної політики, роботи яких стали особливо актуальними та залишаються й сьогодні актуальними.

У довідковій, енциклопедичній літературі поняття “принцип” трактується так: “принцип” (від лат. “*principium*” – основа, начало) – 1) основне, вихідне положення теорії, вчення, науки, світогляду; 2) керівна ідея, основне правило діяльності тощо” [15, с. 262]. У “Словнику-довіднику для соціальних працівників та соціальних педагогів” стверджується, що “принцип” – це “максимально широке за обсягом ствердження, в якому фіксується предмет науки, її теорія і методи, принцип є вихідним положенням певного вчення, теорії” [13, с. 158].

Вважаємо, що “принцип” є важливим поняттям науки державного управління. Принципи як поняття теорії відображають сутність і реальність процесів державного управління, підпорядковуючись певним законам. У науковій літературі з питань державного управління “принципи” трактуються як фундаментальні істини, закономірності, керівні правила, основні положення, норми поведінки, виражені у вигляді певного наукового положення, закріпленого переважно у правовій формі, якого повинні дотримуватись органи державного управління та державні службовці у своїй діяльності [10, с. 47–49].

Окремі науковці, зокрема Н. Нижник та О. Машков, “принципи” трактують як “основні правила та норми поведінки, за якими діють учасники державного управління за умов, що склалися у суспільстві” [12, с. 50].

Метою статті є аналіз наукових праць та авторське бачення основних принципів та їх упорядкування у сфері державної молодіжної політики для подальшого використання у практичній діяльності.

За літературою управлінського спрямування принципи соціального управління – це об’єктивність, системність, ефективність і конкретність головної ланки; раціонального сполучення централізму та демократизму; єдиноначальності та колегіальності; галузевого та територіального управління [15, с. 368]. За іншими джерелами цього напрямку, серед принципів соціального управління провідними є принципи об’єктивності, централізму і самостійності, соціально-групового підходу, системності; комплексності, змагальності, а також несуперечливості управлінських рішень [14, с. 122].

У науковій літературі існує велика кількість різноманітних принципів та їх класифікацій. В одному з підходів пропонується така класифікація принципів: 1) загальні: системності, об’єктивності, саморегулювання, зворотного зв’язку, оптимальності, інформаційної достатності, демократизму, гласності, змагальності, стимулювання; 2) часткові: застосовуються в різних підсистемах чи суспільних сферах; 3) організаційно-технологічні: єдинопочатку, поєднання державного, регіонального і місцевого управління, конкретності, розподілу праці, склярний принцип і принцип ієрархії, єдності розпорядництва, делегування повноважень.

Інші дослідники, зокрема М. Кабушкін, до загальної класифікації принципів управління відносять такі: оптимального поєднання централізації і децентралізації;

єдиноначальності і колегіальності; наукової обґрунтованості; плановості; поєднання прав, обов'язків і відповідальності; приватної автономії і свободи; ієрархічності та зворотного зв'язку; мотивації і демократизації [9, с. 80]. У працях В. Атаманчука спостерігається така класифікація принципів державного управління: 1) суспільно-політичні; 2) функціонально-структурні; 3) організаційно-структурні; 4) принципи державноуправлінської діяльності [2, с. 172–173].

Аналогічний підхід щодо класифікації принципів державного управління запропонували Н. Нижник та А. Машков у праці “Системний підхід в організації державного управління”, а саме: визначено такі групи принципів: 1) суспільно-політичні (демократизм, законність, об'єктивність, гласність); 2) структурні; 3) принципи державно управлінської діяльності [12]. Інший підхід пропонує В. Малиновський, який класифікує принципи державного управління таким чином: 1) загальносистемні: законність; демократизм; публічність; єдинопочаток і колегіальність; централізація і децентралізація; плановість; науковість; ефективність; 2) структурні: структурно-цільові; структурно-функціональні; структурно-організаційні; структурно-процесуальні; 3) спеціальні: принципи формування організаційних структур; принципи керування установою; принципи прийняття управлінських рішень; принципи контрольної діяльності; принципи виконавчої влади; принципи державної служби [10]. Принципи державного управління динамічні за змістом і формою. Вони формуються у зв'язку з конкретними політичними, соціально-економічними і культурними умовами, відображаючи ступінь творчого використання закономірностей державного управління. На практиці принципи управління набувають характеру норми, правила, якими керуються в управлінській діяльності. Гнучкість і динамізм принципів державного управління проявляються і в тому, що у кожній конкретній сфері діяльності, зокрема у сфері державної молодіжної політики, формуються свої конкретні принципи виконання адміністративно-політичних, виробничо-господарських функцій.

Український учений В. Головенько, розглядаючи формування і реалізацію молодіжної політики в Україні, зауважив, що вона базується на таких принципах:

– принцип участі, відповідно до якого суб'єктом розробки і реалізації молодіжної політики є, перш за все, самі молоді громадяни, їх об'єднання, організації. Особливе місце за цим принципом відводиться громадським молодіжним і дитячим організаціям, в цілому організованим структурам молодіжного руху;

– принцип рівності та доступності. Цей принцип визнає права та обов'язки всіх молодих людей щодо рівних можливостей та рівного розподілу послуг і ресурсів. Молодь має право на рівний доступ до відповідних та необхідних програм та послуг незалежно від статі, місця проживання, соціального, культурного, економічного чинників;

– принцип гарантій. Відповідно до нього держава надає всім молодим громадянам мінімум державних соціальних послуг, які стосуються освіти, виховання, духовного і фізичного розвитку, професійної підготовки і працевлаштування. Подальший розвиток особи, її самореалізація – це, насамперед, зусилля самої людини, її самовдосконалення. Він стимулюється різними способами, в тому числі кредитуванням, системою раціональних пільг, визначенням і заохоченням кращих і кращої діяльності;

– принцип соціальної компенсації. У даному випадку йдеться про правовий та соціальний захист саме тих молодих людей, які за власним соціальним статусом та станом здоров'я самі не спроможні про себе подбати (діти з неповних чи багатодітних сімей, сироти, молоді інваліди тощо). Крім того держава взяла на себе обов'язок давати максимум гарантій для молоді не лише з “власної кишені”. Цей принцип націлений на активну державну підтримку молодіжних інновацій, здійснення програм і проєктів, які реалізуються в першу чергу силами самої молоді;

– принцип пріоритету. У ході здійснення молодіжної політики стимулюються і підтримуються, в першу чергу, ті молодіжні проєкти, програми, ініціативи, які сприяють розв'язанню найпекучіших проблем молоді.

– принцип спадкоємності. Державна молодіжна політика не може залежати від організаційних перемін у системі управління державою, приходу чи відходу тих чи інших політичних діячів, посадових осіб органів державної влади. Прийняті стратегічні напрями державної молодіжної політики не повинні переглядатися частіше, ніж раз у 10–15 років. Доля нації, країни не може бути предметом кон'юктурних інтересів і дій [4].

Н. Метьолкіна серед механізмів державного управління молодіжною політикою виділяє законодавчо-правовий, що передбачає встановлення і застосування норм права в зазначеній сфері та організаційно-економічний, який є сукупністю різних конкретних організаційних та економічних елементів, що мають забезпечувати ефективну діяльність державно-управлінської системи [11].

У Декларації “Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні” визначено такі принципи ДМП: повага до поглядів молоді та її переконань; надання права і залучення молоді до безпосередньої участі у формуванні й реалізації політики та програм, що стосуються суспільства взагалі і молоді зокрема; правовий та соціальний захист молоді, перш за все неповнолітніх осіб; сприяння ініціативі та активності молоді в усіх сферах життєдіяльності суспільства [5].

У науковій літературі з питань соціальної роботи до основних принципів її здійснення віднесено такі принципи: гуманізм; демократизм; тісний зв'язок з умовами життєдіяльності молоді; законність; професійна компетентність; єдність повноважень і відповідальності, прав і обов'язків кадрів; підконтрольність; стимулювання; комплексність; диференційований підхід; цілеспрямованість [3]. Низка дослідників (В. Андрущенко, В. Бех, М. Лукашевич, І. Мигович, І. Пінчук, С. Толстоухова) виділяють такі наукові принципи соціальної роботи з молоддю: комплексність та системність (використання широкого спектру прийомів та засобів вирішення проблем у соціальній сфері та системність їх використання і проведення); гуманність; відкритість; доступність соціальних послуг для всіх; індивідуалізація і диференціація; взаємодія, колективність (взаємодія соціальних інститутів зацікавлених у вирішенні соціальних питань); відповідальність за дотримання правил і норм у стосунках з клієнтами; конфіденційність; поєднання допомоги з самопомогою; превентивність; добровільність допомоги [Там же]. Зазначеними науковцями принципи соціальної роботи класифікуються таким чином: 1) соціально-політичні; 2) організаційні; 3) психолого-педагогічні.

У законодавчій літературі, зокрема у Законі України “Про соціальну роботу з дітьми та молоддю”, визначено такі принципи: законність; додержання і захист

прав людини; диференційність; системність; індивідуальний підхід; доступність; конфіденційність; відповідальність суб'єктів соціальної роботи; добровільність у прийнятті допомоги [7].

Відповідно до ст. 2 Закону України “Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей” діяльність відповідних “органів та служб у справах дітей” здійснюється на таких принципах: законності; застосування переважно методів виховання і переконання, що передбачають вжиття примусових заходів лише після вичерпання інших заходів впливу на поведінку; гласності; збереження таємниці; неприпустимості приниження честі і гідності, жорстокого поводження [8].

На нашу думку, основні принципи діяльності органів виконавчої влади як суб'єктів державного управління у сфері державної молодіжної політики в Україні необхідно класифікувати таким чином.

Суспільно-політичні принципи:

– принцип законності – це основоположний принцип діяльності органів виконавчої влади, зокрема у сфері державної молодіжної політики в Україні. Цей принцип передбачає чітке дотримання Конституції України, законодавчих актів, створення режиму, який би забезпечував права і свободи молоді. Нормативно-правові акти є формою, в якій виражається політика держави, у т.ч. молодіжна. Право покликане служити її здійсненню, але цю роль воно може виконувати за умови дотримання всіх його норм;

– принцип демократизму встановлює народовладдя в державному управлінні, так як демократичний характер влади і держави зобов'язує сформувати і відповідну їй демократичну систему управління [10, с. 52]. Демократизм означає залучення представників громадськості до роботи органів виконавчої влади, звітність останніх перед представницькими інститутами, контроль з боку громадськості за їх діяльністю, наявність колегіальних інститутів в окремих органах державного управління;

– принцип гуманізму передбачає визнання людини найвищою цінністю, захист її гідності й громадянських прав, створення умов для вільного і всебічного вияву здібностей кожного, неприпустимості приниження честі і гідності молоді людини, жорстокого поводження. Гуманність реалізується у процесі спілкування та діяльності через сприяння, допомогу, співучасть, підтримку, повагу до людської особистості.

Організаційні принципи:

– принцип професійної компетентності – це глибока обізнаність державних службовців, які займаються реалізацією ДМП, з умовами й технологією вирішення поставлених завдань. Цей принцип на практиці передбачає системне навчання і перепідготовку кадрів; аналітичну і прогностичну діяльність; глибоке і всебічне знання об'єктів ДМП, їх психологію, особливості; діловитість; організованість; предметність у стосунках з молоддю. Важливим аспектом є знання положень чинного законодавства України щодо соціально-правового захисту молоді та вміння застосовувати його на практиці, наявність фахових знань, зокрема, з психології, педагогіки, соціології, права тощо;

– принцип публічності – це принцип демократичної правової держави, який забезпечує зв'язок органів виконавчої влади із суспільством, громадянами. Він нагадує принцип гласності та врахування громадської думки, але він ширший за

охопленням суспільних явищ і включає: доступність для громадян; відкритість функціонування органів виконавчої влади, зокрема відповідних структур по роботі з молоддю; громадський та інші види контролю щодо дотримання конституційно закріплених інтересів суспільства, прав і свобод громадян [10, с. 42];

– принцип єдності повноважень і відповідальності, прав і обов'язків спеціалістів органів виконавчої влади у сфері ДМП передбачає: усвідомлення кожним спеціалістом відповідних структурних підрозділів органів виконавчої влади у сфері ДМП своїх завдань, функцій, а також відповідних прав самостійно приймати необхідні рішення; чітке визначення повноважень і відповідальності кожного структурного підрозділу органів виконавчої влади у сфері ДМП у відносинах “по вертикалі”; установа раціональних зв'язків та інформаційних потоків між підрозділами і службами, які забезпечують реалізацію ДМП в Україні

Спеціальні принципи:

– принцип комплексності в діяльності органів виконавчої влади з питань реалізації ДМП забезпечує її цілісність, всебічність і водночас перешкоджає обмеженості, вузькості у розв'язанні проблем неповнолітніх. Цей принцип передбачає врахування внутрішніх і зовнішніх умов, чинників, станів, їх зв'язків і взаємовпливів. Він виступає як необхідна умова наукового аналізу, соціальної діагностики й організаційно-практичної діяльності;

– принцип диференційованого підходу до об'єктів ДМП зумовлений необхідністю формувати у представників різних соціальних верств, груп, віку специфічні погляди і ставлення до матеріальних та духовних цінностей, навколишньої дійсності без урахування яких неможливо цілеспрямовано впливати на свідомість, почуття, волю, вчинки молоді;

– принцип конфіденційності – це принцип, який передбачає збереження таємниці та нерозголошення даних щодо особи молодшої людини та недопущення ситуації, яка може завдати шкоди її здоров'ю, честі, гідності та соціальному становленню. Це, зокрема, стосується тих категорій молоді, які перебувають на обліку в службах у справах дітей та в центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Отже, до основних принципів державної молодіжної політики в Україні відносимо: 1) суспільно-політичні принципи (законність, демократизм, гуманізм); 2) організаційні принципи (професійна компетентність, публічність, єдність повноважень і відповідальності, прав і обов'язків); 3) спеціальні принципи (комплексність, диференційований підхід, конфіденційність). Вважаємо, що такі принципи у сфері державної молодіжної політики в Україні є основою для реалізації державної молодіжної політики в Україні; вдосконалення її правової бази, практичної діяльності, що сприятиме успішній соціалізації молоді; ширшому її залученню до процесів становлення громадянського суспільства в Україні. Робота науковців у даному напрямі триває.

Література:

1. Про соціальну роботу з дітьми та молоддю : Закон України від 21 червня 2001 р. № 2558-III // Офіц. вісн. України. – К., 2001. – № 29. – С. 76–83.

2. Атаманчук Г. В. Сущность советского государственного управления / Г. В. Атаманчук. – М., 1980. – С. 172–173.

3. Актуальні проблеми теорії і практики соціальної роботи на межі тисячоліть : [монографія]. – К. : УДЦССМ, 2001. – 344 с.
4. Головенько В. А. Молодіжна політика як важлива складова суспільного розвитку / В. А. Головенько. – Режим доступу : www.ief.org.ua/Dok/Holovenko2.doc.
5. Декларація “Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні” від 15 грудня 1992 р. // ВВР України. – К., 1993. – № 16. – 27 с.
6. Дробот І. О. Сучасні проблеми в державному управлінні / І. О. Дробот, Р. М. Рудницька. – Львів : ЛФ УАДУ, 2001. – 52 с.
7. Кабушкин Н. И. Основы менеджмента / Н. И. Кабушкин. – Минск, 1998., С. 79–81.
8. Малиновський В. Я. Державне управління / В. Я. Малиновський. – Луцьк : Ред.-вид. відд. “Вежа” Вол. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – 558 с.
9. Метьолкіна Н. Б. Механізми формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні : дис. ... к. держ. упр. : спец. 25.00.02 // Н. Б. Метьолкіна. – 2009.
10. Нижник Н. Р. Системний підхід в організації державного управління / Н. Р. Нижник, О. А. Машков ; за заг. ред. Н. Р. Нижник. – К. : Вид-во УАДУ, 1998. – 160 с.
11. Словник-довідник для соціальних працівників та соціальних педагогів / за заг. ред. А. Й. Капської, І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової. – К., 2000. – 260 с.
12. Словарь / под ред. В. И. Добренькова, И. М. Слепенкова. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – С. 122.
13. Словарь-справочник / под ред. М. Г. Лапусты. – М. : ИНФРА-М, 1996. – С. 368.
14. Соціальна робота. Книга II. – К. : ДЦССМ, 2002. – 440 с.
15. Социологический энциклопедический словарь / ред. коорд.-акад. РАН Г. В. Осипов. – М. : ИГ ИНФА; М-НОРМА, 1998. – 488 с.

Надійшла до редколегії 21.03.2012 р.

УДК 35.072.

В. Г. КОВАЛЬЧУК

УПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розглянуто розвиток гуманітарної сфери. Досліджено основні принципи державної гуманітарної політики в сучасних умовах. Проаналізовано існуючі проблеми впровадження державної гуманітарної політики в Україні та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: принципи державної гуманітарної політики, галузі гуманітарної сфери.

The author considers the development of humanitarian sphere, researches the basic principles of state humanitarian policy in the modern conditions and analyzes the existing problems of implementation of state humanitarian policy in Ukraine and the ways of their solutions.

Key words: principles of state humanitarian policy, branches of humanitarian sphere.